

Kenen tulkinnat?

Historiallisen Aikakauskirjan 114. vuosikerran sulkee numero, jossa artikkelien teema on vapaa. Useita artikkeleita ja lyhyempiä kirjoituksia yhdistävät kuitenkin huomiot tulkintojen ja määritelmien muutoksista. Samu Sarviahon artikkeli tuo esiin, miten aika, tiede ja poliittiset muutokset ovat vaikuttaneet käsityksiin Pohjois-Suomen suomenkielisten asukkaiden alkuperästä. Sekä uudet tutkimushavainnot että muuttuneet valtiolliset ja ideologiset olot vaikuttivat siihen, että karjalainen alkuperä sai tulkinnossa entistä enemmän huomiota. Ere Nokkala puolestaan kohdistaa kriittisen katseen aiempiin tulkintoihin kameralismista ja sen luonteesta. Molemmissa artikkeleissa käsitellään siis sekä aikalaisten että myöhempien tutkijoiden määritelmiä ja määritelmämuutoksia.

Numerossa tuodaan myös esiin vaihtoehtoisia ja usein unohdettuja aikalaisääniä ja tulkintoja. Kati Mikkola ja Mikko Pollari nostavat kuuluviin poliittisen marginaalin äänen ja tulkinnat, kun kirjoittajat käsittelevät teosofisen työmies Itkosen tulkintoja Suomen ensimmäisistä eduskuntavaaleista. Artikkelit muistuttaa erilaisista tulkinnosta ja näkymistä, joita vaalikevät 1907 hetkelisesti aukaisi, kun ensimmäisten vaalien tulosta vielä odoteltiin. Teuvo Laitilan aiheena puolestaan on huolenpito vainajista Raja-Karjalassa, ja se tuo hyvin esiin paikalliset tulkinnat vainajien ja elävien välisestä suhteesta.

Jouni Tillin artikkeli tarkastelee muutoksia, uudelleentulkintoja ja kritiikkiä, jota papit esittivät kirkon ja työväen suhteesta Suomessa toisen maailmansodan jälkeen. Rintamakokemukset ja sodan lopputulos johtivat kirkon piirissä yhtäältä ankaraan kritiikkiin toisaalta myös puolustautumiseen, jonka ytimessä oli kirkon suhde työväestöön. Ilkka Kärrylä puolestaan käsittelee sitä,

miten demokratiaa ja yritysdemokratiaa määriteltiin, kun valmisteltiin vuoden 1978 yhteistomintalakia. Keskustelu nostaa esiin tiettyjä suomalaiselle yhteiskunnalliselle keskustelulle muutenkin yleisiä piirteitä.

Artikkelit muistuttavat siitä, että uudet määritelmät ja tulkinnat eivät ole syntyneet tyhjiössä. Niihin ovat vaikuttaneet yleiset olosuhteet, poliittinen ilmapiiri, yhteiskunta ja kulttuuri. Toisaalta lopputulosta ovat aktiivisesti rakentaneet menneisyyden yksilöt, yhteisöt ja organisaatiot. Kaikkien menneisyyden toimijoiden ääni ei kuitenkaan kannu yhtä kauas. Määrittelyistä ja tulkinnosta on kuluvanakin vuonna keskusteltu myös historian tutkijoiden kesken. Miten aktiivisesti historian tutkijat ja historiankirjoittajat valitsevat aiheensa ja miten laajasti heidän tulkintojaan kuunnellaan? Missä määrin he päätyvät reagoimaan ulkoa annettuihin vaatimuksiin tai odotuksiin?

Kun ensi vuonna vietetään muun muassa Suomen itsenäistymisen ja reformaation pyöreitä juhlavuosia, historialla on merkityksensä jaettu kokemusten taustoittajana ja tulkkina. Yhtäältä suuret juhlavuodet herättävät kiinnostusta menneisyyttä kohtaan ja tarjoavat tilaisuuden keskustella monenlaisista tapahtumista ja tulkinnosta. Toisaalta voi kysyä ja usein kysytäänkin, toistetaanko juhlinnassa lähinnä ennalta annettuja käsityksiä ja tuttuja tarinoita. Kenen tekoja juhliataan, millaiset tapahtumat ja toimijat nousevat reformaation tai valtiollisen itsenäisyyden sankareiksi? Millaisia tavoitteita juhluvuosien teemat palvelevat?

Historian eräs luonteva tehtävä on käsitellä kysymyksiä ja aiheita, jotka tuntuvat nykypäivässä tärkeiltä. Tänä vuonna onkin nähty kiinnostavia ja tärkeitä puheenvuoroja historian merki-

tyksestä niin lastensuojelun ongelmien kuin kansainvälisten konfliktienkin ratkaisemisessa. Tapaukset muistuttavat nimenomaan siitä, että historiasta saatavia vastauksia ei voi lukita etukäteen, vaan on tärkeää, että tutkijoilla on tilaa tuoda esiin kriittisiä näkökulmia.

Historioitsijoiden kohtaama haaste on sama kuin menneisyyden toimijoilla yleensäkin: yhteiskunta ja kulttuuri asettavat tietyt reunaehdot historioitsijankin toiminnalle. Samalla toimijat kuitenkin osallistuvat itse aktiivisesti aiheiden valintaan ja määrittelyyn. Reformaatiokaudelta esimerkiksi käy Olaus Petri, joka kronikassaan kieltäytyi hymistelemästä kuningasta tai nielemästä mielikuvituksellisimpia tulkintoja valtakunnan oletetusta muinaisuudesta.

Ensi vuoden juhlat näkyvät varmasti *Historiallisen Aikakauskirjan* sivuilla. Koska julkaisun tavoitteena on tarjota monipuolisia näkökulmia historiaan, teemojen ja tulkintojen kirjo vaihtelee. Ensi vuonna on myös tarkoitus toteuttaa ulkoasu- ja julkaisu-uudistus, joka toivottavasti parantaa lukukokemusta niin paperisessa kuin sähköisessä muodossa. Julkaisun ydintavoite on silti sama: historiallisen tiedon ja tutkimuksen julkaiseminen ja siitä keskusteleminen.

Kulunut vuosi on ollut *Historiallisen Aikakauskirjan* toimituksen näkökulmasta vilkas ja antoisa. Toimitukselle on tarjottu monipuolisesti

artikkeleita ja muita puheenvuoroja, joista monet nähdään ensi vuoden numeroissa. Aikakauskirja on osallistunut tilaisuuksiin kaikissa historia-alaa tutkivissa oppiaineissa ja järjestänyt useita ”kurkkaa kirjastoon” -tilaisuuksia, joista viimeisin kokosi Jyväskylässä kymmenittäin osanottajia pohtimaan historian merkitystä. *Historiallisen Aikakauskirjan* kirja-arviot, uutisartikkelit ja vertaisarvioinnit ovat työllistäneet ison joukon kotimaista ja kansainvälistäkin historioitsijakenttää.

Tuntuu todella arvokkaalta, että niin moni on ehtinyt uhrata aikaansa ja mielenkiintoaan historiallisen tiedon hyväksi. Kansainvälisesti tieteellistä julkaisemista hallitsevat usein suuret kustantajat, joiden taloudelliset intressit tuntuvat määrittelevän sekä julkaisemisen kustannuksia että avoimen julkaisemisen politiikkaa. Kotimaisella tasolla ja yleishyödyllisten seurojen julkaisemisissa tiedelehdissä tilanne on onneksi hiukan toisenlainen. Kiitän toimitusta, yhteistyökumppaneita ja kaikkia taustatoimijoita lämpimästi hyvästä yhteistyöstä. Lopuksi toivotan itse kullekin oikein hyvää loppuvuotta ja vuodenvaihdetta, myös historian ja *Historiallisen Aikakauskirjan* parissa!

ANU LAHTINEN

ANULAH@UTU.FI

ANU.Z.LAHTINEN@HELSINKI.FI